

Tömörkény Bécsben.

Irla: Juhász Gyula.

Bécsnek büszke vára nem csupán Mátyás bus hadát nyögte, ahogy nemzeti imádságunkban énekel a mi Kölcseynek, hanem a magyar baka is sokszor nyögött és káromkodott a bécsi kaszárnyákban, mialatt vezérlő nagyjaink látyolt borítottak a multra és behódoltak a habsburgi uralomnak.

Magyar emlékek és magyar nevezetességek után kutatva Bécsben, természetesen legközelebb voltak szívemhez és érdeklődésemhez azok a nyomok, amelyek Tömörkény István felé vezettek. Hiszen megnéztem én a magyar gárdapalotát is, a híres Johann Berthold Fischer von Erlach barokk remekét, ahol Bessenyei és testőrző társai virrasztottak mécses mellett, könyvek és irások fölött a szép királynő idejében, hiszen megkerestem én azt a baljós öreg intézetet is Döblingben, ahol a legnagyobb magyar a föltámadás hajnalán életét kioltotta, hiszen büszkén szemléltem a *Naturhistorisches Museum* legnagyobb meteoritkővét, amely magyar földön esett le a csillagos égből, de azért, amit szinte alyafiságos érdeklődéssel kutattam, az Tömörkény nevével függött össze. Mert tudnivaló, hogy a szegedi nép nagy írója fiatal katonakorában a császárvárosba is elkerült és talán itt töltötte angyalbőrben legderűsebb és legtarkább napjait.

Sarajevóból jött föl a bandával Bécsbe, de nem egyenes úton, hanem szinte hihetetlen kerülővel, Krassó Szőrényen, Csanádon, Aradon, Biharon keresztül. No de végre mégis csak fölértek a Szent István templom kétféjű sasos tornya alá a szegedi legények és Tömörkény beszállásolta magát a *Stiftkaserne*-be, ebbe a hatalmas és komor császári és királyi babilonba, nem messze a Mariahilferstrassétól. Első utaim egyike ide vitt, kegyelettel néztem ódon bagolyvárát egy eltűnt monarchiának és egyik kirepítő lészkét az illy Tömörkény álmának. Pár szál virágot helyeztem el a kapualjba, egy régi katonára gondolva, aki innen indult el meghódítani a szíveket és elméket.

Már azt a magyar vendéglőt nem találtam a Burgszínház mellett, amelyről mint jó magyar helyről emlékezik meg Tömörkény. Nagy Terka vendéglője volt ez, „mind csak magyar ember járt bele: testőrök, katonák, iparosok, a színház magyar gépészei, a szegedi Prófétában bizonyosan több német szó hallatszik, mint a bécsi Nagy Terkánál, mert onnan a német embert egyszerűen kinézték a sok katonára.” Hát ez már nincsen sehol, de azért, amikor például a Leopoldstadt köveit koplattam, valahogy úgy éreztem, hogy velem ballag (mert *úgy szép a legény, ha ballag*) egy hajdani fiatal katonagyerek, aki a *Mirclik* enyelgéseit hallgatta a csöndesebb és kiesőbb uccák egyszerű heurigéiben, pohár bor mellett és akit egyszer egy igaz szívű Mirclik megvédett az ellenséges bajonétek támadása ellen.

Tömörkény Bécsből egy alkalommal a határszéli Bruckba rukkolt nagygyakorlatra, egy másik alkalommal pedig Bécsújhelybe küldték puskaporos magazint őrizni. De, ugylátszik, hamarosan megette mind a kenyeret, amit részére ily különböző vidékeken szórtak szét mennybéli hatalmak, az öreg Mikés igéi szerint és egy szép napon „síkoltva ment az vason az bagony” Szegedre, a szőke vízcseke mellé vissza megint. Nagyon megszerette ez a Tömörkény István Bécs városa — *népét*, a kedves, kedélyes, szelíd és vidám bécsi népet és katonakora legszebb bécsi napjainak számos rajzában állt maradaudó, meleg emléket a legnagyobb szegedi népies író.

De ha gyér nyomai vannak is ma már ennek a bécsi tartózkodásnak, annál gyakoribb és örvedesebb jeleit találtam annak a kultusznak, amely csak mostanában kezdődik igazában és amely Tömörkénynek, a magyar népies próza Arany Jánosának szellemét és műveit keresi, vigasztalásul és gyönyörűségül. Pick Mór földink ertalai könyvtárában bizony a főhelyen sorakoznak Tömörkény összes művei (bár sok szegedi könyvespolcra el lehetne ezt mondani) és ő jelentette nekem, hogy Neumann professzor, a magyar származású jeles nőorvos állandóan Tömörkényt

olvassa, ha magyar levegőt és magyar lelket, magyar szót és magyar szívet akar.

Hatvani Lajostól, Ady Endre legjelkeesebb propagátorától hallottam, hogy Karl Kraus, a *Fackel* híres szerkesztője, aki nem kimél se élőket, se halottakat, az *ölmkatonáról* szóló remekbe készült Tömörkény-novellát felolvasó estéinek műsorán tartja és a nagy Gogol misztikusan reális rajzaival tartja egyenrangúnak a *Jegények alatt* írójának magyar alföldi ábrázolását. A nagy Tolstoj is belevette egyetemes érdekű naplójába Tömörkény egyik irását, valószínűleg Makoviczky Dusan, a

Junius folyamán megalakul az új kamara.

A szegedi kereskedelmi és iparkamarai kertületben a kereskedelemügyi miniszter által elrendelt választások — mint ismeretes — már mindentől befejeződtek. A választások mindentől szabályszerűen folytak le és csupán *Makén felelőbeziék meg a választást*. Az egyes választási bizottságok a választási rendelet értelmében irataikat a kamarai kertület székhelyén működő központi bizottsághoz küldték be, amely azokat felülvizsgálat végett a kereskedelemügyi miniszterhez terjesztette fel.

Ha a miniszterrel a helybenhagyásra vonatkozó leirat megérkezik, dr. Somogyi Sándor polgármester, mint a központi bizottság elnöke,

Rózsahegyről való magyar titkára és orvosa hívta fel a nagy és szent muzsik figyelmét szegedi szellemi rokonára.

Tömörkényt eddig is sikerrel fordították különféle nyelvekre, most Gáspár Endre, a kiváló esztétikus, Ady Endre angol tolmácsolója és Walt Whitman magyar áttűtetője fogja ismertetni és németül és angolul megszólaltatni Tömörkényt, akit a magyar génusz egyik legegényibb és legigazabb kifejezőjének tekint.

Most már csak az kell, hogy itten Szegeden is éljen és viruljon tovább és mindinkább Tömörkény kultusza, amely ennek a nagy és szép városnak kell, hogy ne csupán erkölcsi kötelessége, de *szívbeli ügye is legyen!*

„Nem az irodalom és a művészet a kultura alapja, hanem a — fizika.”

Pfeiffer professzor értekezése az egyetem évzáró ünnepélyén.

A szegedi Ferenc József Tudományegyetem szombatán tartotta meg igen szépszámu közönség előtt évzáró ünnepélyét, amely hagyományos keretek között folyt le. Dr. Riesz Frigyes ezidei rektor tizenegy órakor nyitotta meg az ünnepi közgyűlést. Elmondotta a magyar Hízek egyet, majd megnyitó beszédében megemlékezett arról, hogy — mint ötvennégy év óta mindig — az idén is az egyetem alapításának évfordulóján tartják meg az évzáró közgyűlést. Kegyeletes szavakkal emlékezett meg Ferenc József királyról, aki a törvényhozás utólagos jóváhagyásával ötvennégy évvel ezelőtti alapította meg királyi szóval a kolozsvári egyetemet, amely hálája jeléül címbe foglalta az elhunyt uralkodó nevét.

— Ez a dátum majdnem összeesik egy másik, az egyetem történetében nagyon fontos jelentőségű dátummal, az *egyetem elvételeinek évfordulójával*. Törhetetlen hittel várjuk azonban a feltámadás napját, de ne beszéljünk sokat róla, hanem mindig gondoljunk rá és mindig dolgozzunk érte.

A rektor felkérte ezután a rektort adó kar dékánját, dr. Pfeiffer Péter professzort, az egyetem gyakorlati fizika tanárát, hogy hagyományos szokás szerint tartsa meg előadását.

Pfeiffer professzor a fizikának a többi tudományokhoz való viszonyáról és az emberi kultúrára való hatásáról tartott előadást. Kifejtette, hogy az emberi kultúra kifejlődését két igen fontos indító ok mozdította elő leginkább: az egyik az emberiségnek a kényelmes életre való törekvése, a másik pedig e megismerésre való törekvés. A technika minden vívmánya, a gőzgép, a vasút, az elektromosság az első cél szolgálja, az *emberiség kényelmét*. A megismerés nem egészen azonos az emberi kíváncsisággal, hanem valami hatalmas ösztön, mely arra sarkalja az embert, hogy megismerje mindazt, ami az érzékeire hat és megismerje azokat az okokat, amelyek a teremtetés koronájává tették az embert. A megismerés tiláni szomszaga vezetett a tudományokhoz és ezt a szomszaga csakis a tudományok olthatják el.

Ezután a fizikának a többi tudományokkal való kapcsolatáról beszélt és kifejtette, hogy tulajdonképpen *minden tudomány alapja és legfontosabb segítő eszköze a fizika*. A technika nem más, mint *alkalmazott fizika* és a fizika az emberi civilizáció legtermékenyebb talaja.

— Nálunk, Magyarországon — mondotta —, ha kultúráról van szó, akkor száz ember közül kilencvenhét az *irodalomra, a festészetre, a költ-*

észetre és a képzőművészetre gondol, legfeljebb kettőnek jut eszébe a technika. Pedig, ha a huszadik század kultúrájából kivesszük a *gőzgépet, az elektromosságot, a rádiót, a repülőgépet*, ami megmarad, nem különbözik semmivel sem az ókor kultúrájától, amikor *írtaik olyan szép verseket és festettek olyan szép képeket, mint manapság*. Nem a költészet, az irodalom, a művészet a kultura alapja és koronája, hanem a *fizikai és technikai laboratórium*. Ha népünk a nemzet létét biztosítani akarja, ezen a téren kell belekapcsolódnia a világ kulturális közösségébe.

Az évzáró közgyűlés éljenzéssel és tapsal honorálta az élvezetes előadást.

A rektor felhívására ezután a *karok dékánjai* ismertették a különböző tudományos kérdésekre kiírt pályázatok eredményét. Feltűnő volt, hogy az ötszáz ezer koronás és egymillió koronás pályadíjakért *nagyon kevesen* keltek az egyetemi hallgatók közül arra a nemes versenyre, amely régebben mindig látkető és termékeny tudományos életet jelentett az egyetemeken. Most *egy-egy pályadíjra legfeljebb egy-egy hallgató nyújtotta be pályázatát*.

A pályadíjnyertes versenyzőket a közönség megajánlta, amikor a rektor ányújtotta nekik a borítékba zárt jutalmat.

A pályadíjak kiosztása után a rektor záróbeszédet tartott. Kijelentette, hogy az egyetem legfontosabb feladata a *tudományos gondolkodásra való nevelés, mert az egyetem nem diplomagyár*, hanem a jövő gondolkodóinak az iskolája. A professzor csak ultimátó. Eppen ezért az államnak és a társadalomnak talán még erején felül is támogatnia kell az egyetemet és az ifjúságnak ezt a támogatást fokozott munkával kell meghálálnia.

Ezzel az egyetem évzáró ünnepélye véget ért.

Junius	Békeffy
1 és 2	kabarétársulata
este 9-kor	a Belvárosi Moziban.

Elsőrendű kárpítmunkákat előnyös árral vállal könnyű fizetési feltételekkel

Winter, Osztrovszky ucca 3. sz.
T e l e f o n h í v ó 7-39.